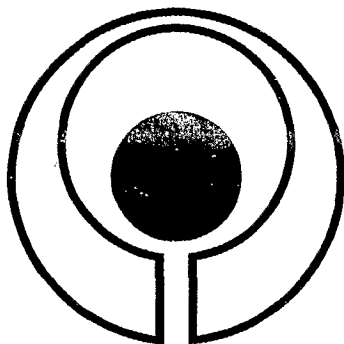

۱۲۰/۱۰۰

۹۱۱۱.۵

۸۷/۱/۱۰۵۳۴۳
۸۷/۱۱/۲۰

دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی

گروه مدیریت رفاه اجتماعی

پایان نامه کارشناسی ارشد رفاه اجتماعی

تاثیر مواجهه با خشونت جسمی والدین نسبت به یکدیگر بر میزان
عزت نفس فرزندان (دانشجویان کارشناسی دانشگاه تبریز) سال ۱۳۸۷

نگارنده

نسرین شاهدی فر

استاد راهنما

سرکار خانم دکتر مریم شریفیان تانی

استاد مشاور

سرکار خانم دکتر آمنه ستاره فروزان

استاد مشاور آمار

جناب آقای دکتر اکبر بیگلریان

۱۳۸۷

شماره ثبت:

۲۰۰۰-۱۲۸

۱۳۸۷ / ۷ / ۲۵

۹ ۱ ۱ ۵ ۵

تعهد نامه چاپ مطالب و مقالات مستخرج از پایان نامه یا رساله های دانشجویان دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی

با عنایت به اینکه هر گونه مقاله استخراج شده از پایان نامه یا رساله و یا چاپ و انتشار بخشی یا تمام مطالب آن مبین قسمتی از فعالیتهای علمی - پژوهشی دانشگاه می باشد بنابراین اینجانب **نسرین شاهدهی** فر دانش آموخته رشته **رفاه اجتماعی** متعهد می شوم که موارد ذیل را کاملاً رعایت نمایم.

۱. در صورت اقدام به چاپ هر مقاله ای از مطالب پایان نامه، خود را بعنوان دانش آموخته دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی معرفی نمایم و درج نام و آدرس محل دیگری خوداری کنم.
  ۲. در صورت اقدام به چاپ بخشی از یا تمام پایان نامه یا رساله خود، مراتب را قبلاً به طور کتبی به اطلاع "انتشارات" و "دفتر تحصیلات تکمیلی" دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی برسانم.
  ۳. در صورت اقدام به چاپ پایان نامه یا رساله در صفحه سوم کتاب (پس از برگ شناسنامه) عبارت ذیل را درج نمایم:
"کتاب حاضر حاصل پایان نامه کارشناسی ارشد در رشته رفاه اجتماعی می باشد که در سال ۸۶ در دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی به راهنمایی **سرکار خانم دکتر مریم شریفیان ثانی** و مشاوره **سرکار خانم دکتر آمنه ستاره فروزان** و مشاوره **آمار جناب آقای اکبر بیکریان** انجام و در سال ۸۷ از آن دفاع شده است."
  ۴. به منظور جبران بخشی از هزینه های انتشارات دانشگاه، تعداد یک در صد شمارگان کتاب (در هر نوبت چاپ) را به انتشارات دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی اهداء نمایم.
(دانشگاه می تواند مازاد نیاز خود را به نفع مرکز نشر در معرض فروش قرار دهد).
  ۵. در صورت عدم رعایت بند ۴، ۵۰٪ بهای شمارگان چاپ شده را به عنوان خسارت به دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی، تادیه می کنم.
  ۶. قبول می نمایم و تعهد می کنم که در صورت خوداری از پرداخت بهای خسارت، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی می تواند خسارت مذکور را از طریق مراجع قضایی مطالبه و وصول کند.
بعلاوه به دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی حق می دهم به منظور استیفای حقوق خود، از طریق دادگاه معادل وجه مذکور در بند ۵ را از محل توقیف کتابهای عرضه شده نگارنده برای فروش، تأمین نماید.
- اینجانب **نسرین شاهدهی** فر دانشجوی رشته **رفاه اجتماعی** مقطع **کارشناسی ارشد** تعهد فوق و ضمانت اجرایی آنرا بدون قید و شرط قبول می نمایم، و به انجام آن ملتزم می شوم.

نام و نام خانوادگی **نسرین شاهدهی**

امضاء و تاریخ

۱۳۹۵

الهی!

به امید آنکه هر روزم پیشکش عشقی به درگاه تو باشد

تقدیم به پدرم

می‌بخشد بی دریغ و دوست می‌دارد بی چشمداشت

تقدیم به مادرم

عنوان عاشقانه‌ترین شعر خداست

عشقی که در هیأت آدمی بر خاک گام برمی‌دارد

نه سپاسی شایسته‌ی محبت‌تان

نه کلامی درخوز گذشت‌تان

هماره سایه گستر باد حضورتان بر سر زندگی و سرزندگی‌ام

تقدیم به خواهرهای نازنینم و برادر مهربانم که لحظه لحظه‌ی حیاتم را

از شادی و نشاط سرشار نموده‌اند.

تقدیر و سپاسگزاری

توفیق انجام تحقیق حاضر به لطف الهی، حاصل رهنمودهای بی‌وقفه‌ی اساتید محترمی می‌باشد که در انجام آن یاری‌ام فرموده‌اند. حال در این مقام آنچه از دست برمی‌آید سپاس و تقدیری خالصانه است. از زحمات و مساعدت‌های بی‌شائبه‌ی استاد راهنمای عزیزم سرکار خانم دکتر شریفیان‌ثانی به پاس مشایعت و راهنمایی‌های صبورانه‌شان سپاسگزارم. از سرکار خانم دکتر فروزان استاد مشاور گرامی‌ام که به حق رهنمودهای ارزنده‌شان راه‌گشا و تسهیل‌گر بود کمال تشکر را دارم. از استاد مشاور آمار محترم جناب آقای دکتر بیگلریان به پاس شکیبایی و مساعدت‌های بی‌دریغ بسیار متشکر هستم. از سرکار خانم دکتر سجادی به خاطر راهنمایی‌ها و تشویق‌های‌شان تقدیر و تشکر می‌نمایم. سپاسگزاری ویژه از مدیر محترم گروه روانشناسی بالینی سرکار خانم دکتر محمدخانی دارم که در جهت تهیه‌ی متون علمی مرتبط با تحقیق حاضر در کمال حوصله و بزرگواری مرا مساعدت نمودند. نهایت قدردانی را از اساتید محترم گروه مدیریت رفاه اجتماعی دارم. لازم است از سرکار خانم دکتر شکروش استاد دانشگاه تبریز به خاطر راهنمایی‌های ارزنده‌شان سپاسگزاری نمایم. نیک است از سرکار خانم دکتر شن استاد دانشگاه تایوان به پاس ارسال مقالات گرانقدر خویش تقدیر نمایم. همچنین جناب آقای دکتر آپتون استاد دانشگاه انگلیس را به خاطر حمایت‌ها و راهنمایی‌های بسیار مفید و عالمانه‌شان شایسته‌ی تشکر می‌دانم. ضمناً قدردان همکاری‌های صمیمانه‌ی سرکار خانم صفری هم می‌باشم. به جاست از همکاری‌های بی‌شائبه‌ی اساتید و کارمندان محترم دانشکده‌ی علوم انسانی و اجتماعی دانشگاه تبریز تقدیر و تشکر صمیمانه داشته‌باشم.

از دوستان عزیزم شیرین محمدی، نرگس روحی، سارا نوروزی، رویا قاسم‌زاده، فاطمه غفاری، سمیه رامین، حمیده حاج سیدرضی، لیلا رهنما، معصومه سجودی، مژگان عطایی، فاطمه رشیداشمق، فرشته مومنی، شبلم شایسته‌خو، و دوستان بسیار عزیزمی که متأسفانه مجال نام بردن در این مقال مقدور نمی‌باشد حال آنکه آنها زمینه‌ی دوستی‌های پاک و صمیمی و لحظات شاد و به یاد ماندنی را برایم فراهم نمودند و به حق صبر و حوصله نمودند، از صمیم قلب نهایت سپاس و تشکر را دارم.

تأثیر مواجهه با خشونت جسمی والدین نسبت به یکدیگر بر میزان عزت نفس فرزندان
(دانشجویان کارشناسی دانشگاه تبریز)

چکیده

طرح مسئله: مطالعه حاضر با هدف بررسی تأثیر مواجهه با خشونت جسمی بین والدین بر میزان عزت نفس فرزندان بصورت یک تحقیق پیمایشی و پس رویدادی انجام شده است.

روش بررسی: در مطالعه حاضر با استفاده از روش تصادفی طبقه‌ای نمونه‌ای به حجم ۱۷۷ نفر (درصد دختر) از میان دانشجویان مقطع کارشناسی سال دوم و سوم دانشکده علوم انسانی و اجتماعی دانشگاه تبریز گزینش شده منظور گردآوری اطلاعات مربوط به مواجهه با خشونت جسمی والدین نسبت به یکدیگر از پرسشنامه مواجهه با خشونت جسمی بین والدین استفاده شد. پرسشنامه عزت نفس کوپراسمیت هم جهت گردآوری اطلاعات مربوط به عزت نفس دانشجویان در چهار بعد خانوادگی، تحصیلی، اجتماعی و کلی بکار رفت.

نتایج: یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که دانشجویان دو گروه واجد و فاقد مواجهه با خشونت جسمی بین والدین به لحاظ عزت نفس خانوادگی تفاوت آماری معنی دار داشتند ($Pvalue=0/006$). در این مطالعه دانشجویان دختر دو گروه مورد بررسی بلحاظ هر چهار بعد عزت نفس تفاوت آماری معنی دار نداشتند ولی دانشجویان پسر دو گروه مذکور به لحاظ عزت نفس تحصیلی تفاوت معنی دار آماری نشان دادند ($Pvalue=0/018$) در سایر ابعاد عزت نفس دو گروه، تفاوت آماری معناداری نشان ندادند.

بحث: براساس نتایج پژوهش حاضر دانشجویانی که خشونت جسمی بین والدین را در دوران کودکی و نوجوانی تجربه کرده بودند در نمرات عزت نفس (بعد خانوادگی) کاهش معنی داری در مقایسه با کسانی که این تجربه را گزارش ندادند مشاهده شد. همچنین پسران در بعد تحصیلی عزت نفس در مقایسه با کسانی که تجربه خشونت جسمی بین والدین نداشتند تفاوت معنی دار نشان دادند. از اینرو امر مداخله جهت پیشگیری از گسترش آن (طبق نظریه اختلال استرس بعد از ضربه، فرضیه ایمنی هیجانی و نظریه یادگیری اجتماعی) و بروز پیامدهای بعدی الزامی می‌باشد.

کلید واژه: خشونت خانگی، مواجهه با خشونت بین والدین، عزت نفس، دانشجویان کارشناسی، تبریز.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	فصل اول: کلیات پژوهش
۱	مقدمه
۲	بیان مسئله
۵	اهمیت موضوع
۸	بیان مفاهیم
۹	هدف پژوهش
	فصل دوم: پیشینه پژوهش
۱۰	تعریف خشونت
	خشونت خانگی
۱۱	خشونت مردان علیه زنان
۱۵	خشونت زنان علیه مردان
۱۹	مواجهه با خشونت جسمی بین والدین
	چهارچوب نظری
۲۳	نظریه‌های مربوط به خشونت خانگی
۲۸	نظریه‌های مربوط با مواجهه به خشونت بین والدین
۳۴	نظریه‌های مربوط به عزت نفس
	بررسی متون
۴۰	مطالعات در ایران
۴۳	مطالعات در جهان
	فصل سوم: روش‌شناسی تحقیق
۵۳	نوع مطالعه
۵۳	جامعه آماری
۵۳	نمونه آماری و روش نمونه‌گیری
۵۴	روش گردآوری داده‌ها

۵۴	پرسشنامه مواجهه با خشونت جسمی بین والدین
۵۵	آزمون عزت نفس کوپراسمیت
۵۷	متغیرها
۵۸	روش اجرا
۵۸	روش تحلیل داده‌ها
۵۹	ملاحظات اخلاقی
	فصل چهارم: توصیف و تحلیل داده‌ها
۶۰	مقدمه
۶۰	جداول دموگرافیک
۶۴	جداول توصیفی
۷۱	یافته‌های استنباطی
۸۷	خلاصه
	فصل پنجم: بحث، نتیجه‌گیری و پیشنهادات
۸۸	مقدمه
۸۸	بحث و بررسی یافته‌های توصیفی
۹۲	بحث و بررسی یافته‌های تحلیلی
۱۰۱	نتیجه‌گیری نهایی
۱۰۲	نقاط قوت مطالعه
۱۰۳	نقاط ضعف مطالعه
۱۰۳	پیشنهادات پژوهشی
۱۰۳	پیشنهادات کاربردی
۱۰۴	محدودیت پژوهشی
۱۰۵	پیوست شماره ۱: پرسشنامه مواجهه با خشونت جسمی بین والدین
۱۰۸	پیوست شماره ۲: پرسشنامه عزت نفس کوپراسمیت

۱۱۰

۱۱۴

۱۱۹

منابع فارسی

منابع انگلیسی

سایت‌های اینترنتی

فهرست جداول

صفحه	عنوان
	جداول دموگرافیک
۶۰	جدول ۱-۴. توزیع فراوانی مطلق و نسبی شرکت کنندگان بر حسب جنس و سال تحصیلی
۶۱	جدول ۲-۴. توزیع فراوانی مطلق و نسبی شرکت کنندگان بر حسب سن
۶۲	جدول ۳-۴. توزیع فراوانی مطلق و نسبی تحصیلات والدین
۶۲	جدول ۴-۴. توزیع فراوانی مطلق و نسبی شغل والدین
۶۳	جدول ۵-۴. توزیع فراوانی مطلق و نسبی سن ازدواج والدین
	جداول توصیفی
۶۴	جدول ۶-۴. توزیع فراوانی مطلق و نسبی موارد واجد و فاقد مواجهه با خشونت جسمی والدین نسبت به یکدیگر بر حسب جنس
۶۵	جدول ۷-۴. توزیع فراوانی مطلق و نسبی موارد مواجهه با خشونت بین والدین به تفکیک عامل خشونت بر حسب جنس
۶۵	جدول ۸-۴. توزیع فراوانی مطلق و نسبی نحوه آگاهی از خشونت جسمی بین والدین بر حسب جنس
۶۶	جدول ۹-۴. جدول فراوانی مطلق و نسبی نوع خشونت جسمی مشاهده شده بین والدین بر حسب جنس
۶۸	جدول ۱۰-۴. توزیع فراوانی مطلق و نسبی مواجهه با خشونت جسمی بین والدین برای اولین و آخرین بار بر حسب جنس
۶۹	جدول ۱۱-۴. توزیع فراوانی مطلق و نسبی عزت نفس

یافته‌های استنباطی

- ۷۱ جدول ۱۲-۴. آزمون کولموگروف اسمیرنوف برای بررسی نرمالیتی متغیرها در گروه واجد مواجهه با خشونت جسمی والدین نسبت به یکدیگر
- ۷۲ جدول ۱۳-۴. آزمون کولموگروف اسمیرنوف برای بررسی نرمالیتی متغیرها در گروه فاقد مواجهه با خشونت جسمی والدین نسبت به یکدیگر
- ۷۳ جدول ۱۴-۴. میانگین صفت عزت نفس تحصیلی در دو گروه واجد و فاقد مواجهه با خشونت جسمی والدین نسبت به یکدیگر
- ۷۳ جدول ۱۵-۴. مقایسه میانگین صفت عزت نفس تحصیلی در دو گروه
- ۷۴ جدول ۱۶-۴. میانگین متغیرهای عزت نفس خانوادگی، اجتماعی، کلی و صفت دروغ سنج در دو گروه واجد و فاقد مواجهه با خشونت جسمی والدین نسبت به یکدیگر
- ۷۴ جدول ۱۷-۴. مقایسه میانگین متغیر عزت نفس خانوادگی در دو گروه واجد و فاقد مواجهه با خشونت جسمی والدین نسبت به یکدیگر
- ۷۵ جدول ۱۸-۴. مقایسه میانگین متغیر عزت نفس اجتماعی در دو گروه واجد و فاقد مواجهه با خشونت جسمی والدین نسبت به یکدیگر
- ۷۵ جدول ۱۹-۴. مقایسه میانگین متغیر عزت نفس کلی در دو گروه واجد و فاقد مواجهه با خشونت جسمی والدین نسبت به یکدیگر

- ۷۶ جدول ۴-۲۰. مقایسه میانگین متغیر دروغ سنج در دو گروه واجد و فاقد مواجهه با خشونت جسمی والدین نسبت به یکدیگر
- ۷۶ جدول ۴-۲۱. آزمون کولموگروف اسمیرنوف برای بررسی نرمالیتی متغیرها در دختران
- ۷۶۷ جدول ۴-۲۲. آزمون کولموگروف اسمیرنوف برای بررسی نرمالیتی متغیرها در پسران
- ۷۷ جدول ۴-۲۳. میانگین متغیر عزت نفس تحصیلی در بین دختران واجد و فاقد مواجهه با خشونت جسمی والدین نسبت به یکدیگر
- ۷۷ جدول ۴-۲۴. مقایسه میانگین متغیر عزت نفس تحصیلی در بین دختران واجد و فاقد مواجهه با خشونت جسمی والدین نسبت به یکدیگر
- ۷۸ جدول ۴-۲۵. میانگین متغیرهای عزت نفس خانوادگی، اجتماعی، کلی و متغیر دروغ سنج در بین دختران واجد و فاقد مواجهه با خشونت جسمی والدین نسبت به یکدیگر
- ۷۸ جدول ۴-۲۶. مقایسه میانگین متغیر عزت نفس خانوادگی در بین دختران واجد و فاقد مواجهه با خشونت جسمی والدین نسبت به یکدیگر
- ۷۹ جدول ۴-۲۷. مقایسه میانگین متغیر عزت نفس اجتماعی در میان دختران واجد و فاقد مواجهه با خشونت جسمی والدین نسبت به یکدیگر
- ۷۹ جدول ۴-۲۸. مقایسه میانگین متغیر عزت نفس کلی در میان دختران واجد و فاقد مواجهه با خشونت جسمی والدین نسبت به یکدیگر

- ۸۰ جدول ۲۹-۴. مقایسه میانگین متغیر دروغ سنج در میان دختران دو گروه واجد و فاقد مواجهه با خشونت جسمی والدین نسبت به یکدیگر
- ۸۰ جدول ۳۰-۴. میانگین متغیر عزت نفس تحصیلی در بین پسران واجد و فاقد مواجهه با خشونت جسمی والدین نسبت به یکدیگر
- ۸۰ جدول ۳۱-۴. مقایسه میانگین متغیر عزت نفس تحصیلی در بین پسران واجد و فاقد مواجهه با خشونت جسمی والدین نسبت به یکدیگر
- ۸۱ جدول ۳۲-۴. میانگین متغیرهای عزت نفس خانوادگی، اجتماعی، کلی و متغیر دروغ سنج در بین پسران واجد و فاقد مواجهه با خشونت جسمی والدین نسبت به یکدیگر
- ۸۱ جدول ۳۳-۴. مقایسه میانگین متغیر عزت نفس خانوادگی در بین پسران واجد و فاقد مواجهه با خشونت جسمی والدین نسبت به یکدیگر
- ۸۱ جدول ۳۴-۴. مقایسه میانگین متغیر عزت نفس اجتماعی در میان پسران واجد و فاقد مواجهه با خشونت جسمی والدین نسبت به یکدیگر
- ۸۲ جدول ۳۵-۴. مقایسه میانگین متغیر عزت نفس کلی در میان پسران واجد و فاقد مواجهه با خشونت جسمی والدین نسبت به یکدیگر
- ۸۳ جدول ۳۶-۴. مقایسه میانگین متغیر دروغ سنج در میان پسران دو گروه واجد و فاقد مواجهه با خشونت جسمی والدین نسبت به یکدیگر
- ۸۳ جدول ۳۷-۴. وضعیت مواجهه با خشونت جسمی نسبت به

- ۸۴ جدول ۳۸-۴. ارتباط مواجهه با خشونت جسمی بین والدین و جنس
- ۸۴ جدول ۳۹-۴. ارتباط مواجهه با خشونت جسمی بین والدین و تحصیلات والدین
- ۸۴ جدول ۴۰-۴. ارتباط مواجهه با خشونت جسمی بین والدین و شغل والدین
- ۸۴ جدول ۴۱-۴. ارتباط اولین بار و آخرین بار مواجهه با خشونت جسمی بین والدین و جنس
- ۸۵ جدول ۴۲-۴. نسبت بخت مواجهه با خشونت جسمی بین والدین در دختر نسبت به پسر
- ۸۵ جدول ۴۳-۴. نسبت بخت مواجهه با خشونت جسمی از سوی مادر در دختر نسبت به پسر
- ۸۵ جدول ۴۴-۴. نسبت بخت مواجهه با خشونت جسمی از سوی پدر در دختر نسبت به پسر
- ۸۶ جدول ۴۵-۴. نسبت بخت مواجهه با خشونت جسمی از سوی هر دو والدین در دختر نسبت به پسر
- ۸۶ جدول ۴۶-۴. آنالیز کوواریانس مربوط به عزت نفس تحصیلی
- ۸۷ جدول ۴۷-۴. آنالیز کوواریانس مربوط به عزت نفس خانوادگی
- ۸۷ جدول ۴۸-۴. آنالیز کوواریانس مربوط به عزت نفس اجتماعی
- ۸۸ جدول ۴۹-۴. آنالیز کوواریانس مربوط به عزت نفس کلی

فهرست نمودارها

صفحه	عنوان
۱۴	نمودار ۱-۲. چرخه قدرت و کنترل در خانواده، بیکر، جف و آشبورن (۲۰۰۲).
۶۴	نمودار ۱-۴. فراوانی نسبی موارد واجد و فاقد مواجهه با خشونت جسمی والدین نسبت به یکدیگر بر حسب جنس
۶۷	نمودار ۲-۴. توزیع فراوانی نسبی انواع خشونت‌های جسمی بین والدین بر حسب جنس
۶۸	نمودار ۳-۴. نمودار فراوانی نسبی مواجهه با خشونت جسمی بین والدین برای اولین و آخرین بار بر حسب جنس
۷۲	نمودار ۴-۴. میانگین عزت‌نفس تحصیلی، خانوادگی، اجتماعی و کلی و متغیر دروغ‌سنج در دو گروه واجد و فاقد مواجهه با خشونت جسمی والدین نسبت به یکدیگر

فصل اول

کلیات پژوهش

- مقدمه
- بیان مسئله
- ضرورت پژوهش
- بیان واژه‌ها
- اهداف پژوهش
- سوالات و فرضیات

خانواده به عنوان اولین پایه گذار شخصیت‌ها و ارزش‌ها و معیارهای فکری کودکان، نقش مهمی در تعیین سرنوشت و سبک و خط مشی زندگی آینده فرد دارد و صحت و سلامت فرد تا حد زیادی در گرو آن است (احمدوند، ۱۳۸۶).

خانواده‌های امروزی تحت تاثیر تحولات اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی قرار گرفته و مشکلات و پدیده‌های اساسی و ویرانگری من جمله خشونت خانگی و به تبع آن پدیده مواجهه با خشونت خانگی در مورد فرزندان پدیدار گشته است (اللهوردیان عیدی، ۱۳۸۴).

خشونت خانگی رفتاری است که به لحاظ تاریخی به عنوان یک جرم جدی خشونت‌آمیز تلقی نشده و در جایگاهی روی می‌دهد که انسان در آن انتظار گرمی، حمایت، اعتماد، تشویق و عشق را دارد. متأسفانه این وضعیت عموماً نه به عنوان یک عمل خشونت‌آمیز، بلکه بیشتر به عنوان یک مسئله شخصی و خانوادگی تلقی شده است که نسبت به همسر، کودکان، والدین و به طور کلی کسانی که با یکدیگر زندگی می‌کنند اعمال می‌شود (فدایی، ۱۳۸۳).

در این بین، فرزندان ممکن است در مواجهه با خشونت والدین نسبت به یکدیگر قرار گیرند، چنین خشونت‌ها و مواجهه‌هایی می‌تواند احساسات کودک را جریحه‌دار کرده و رشد و ارتباطات اجتماعی آن‌ها با دیگران را تحت تاثیر قرار دهد (انجمن حمایت از حقوق کودکان، ۲۰۰۸) از اینرو با عنایت به تأثیرات این چنینی در روان و رفتار فرزندان، بررسی تأثیرات خشونت خانگی بر وضعیت سلامت فرزندان مستلزم انجام پژوهش‌های قوی می‌باشد. از اینرو در این پژوهش قصد داریم به بررسی اثر پدیده مواجهه با خشونت والدین نسبت به یکدیگر بر فرزندان پردازیم.

بیان مسئله

خشونت خانگی که بین زن و شوهر رخ می‌دهد به دو صورت امکان ظهور دارد: خشونت زن علیه شوهر، خشونت مرد علیه همسر (بهریزی خواه، ۱۳۸۷).

بسیاری از انواع بدرفتاری‌ها نه برای مردان و نه برای زنان و نه برای قانونگذاران بدرفتاری محسوب نمی‌شوند، بلکه حق مرد بر زن و وظیفه زن محسوب می‌شوند مثلاً اجازه کار، ازدواج، تحصیل، بیرون رفتن از منزل با مرد است و این نگرش تا حدی در گسترش بدرفتاری‌ها موثر است. مردان به لحاظ قدرت جسمانی و برتری‌های خود معمولاً زنان را مورد بی‌توجهی و بی‌مهری قرار داده و گاهی حتی خصومت و خشونت عنان گسیخته‌ای را بر آنان روا داشته‌اند (جعفری، ۱۳۸۲).

از سوی دیگر، طی سی سال گذشته، کانون تمرکز پژوهش‌ها و توجهات عمومی از زوجین (یا اغلب مردان) بر زنان سوق داده شده است. این امر بویژه در حوزه خشونت خانگی بیشتر به چشم می‌خورد، چرا که در خشونت خانگی توجه و نگرانی عمومی بر روی زنان بوده و به زنانه شدن خشونت خانگی و نادیده انگاشتن مردان قربانی منتهی گشته است (سارانتاکوس^۱، ۱۹۹۹)، اما در برخی از تعارضات و کشمکش‌های خانواده‌ها در زمینه وظایف و حقوق، شوهر آزاری نیز اتفاق می‌افتد. زنان برای احقاق حق خود یا اعتراض به وضع موجود ممکن است به انواع شیوه‌های خشونت زنانه مثل «قهر کردن از خانه»، «جدایی عاطفی»، «جدایی از کانون خانواده»، «جدایی جنسی» و «طلاق» متوسل شوند تا بتوانند مردان را در تنگنا قرار دهند. گاهی اوقات رفتار و تفکرات زنان، خانواده را علیه مردان برمی‌انگیزند. این مسأله باعث می‌شود که مرد در خانه آنچنان که باید احساس امنیت روحی و روانی نداشته و خود را در خانواده بیگانه ببیند. در این حالت مرد نوعی طغیان را در خانواده خود احساس می‌کند و این بدترین نوع خشونت علیه مردان است. البته طبق بررسی‌های سابق، زنان در «شروع به جرم» کنترل بیشتری بر خود دارند. لذا زمانی عامدانه به جرم یا جنایتی اقدام می‌کنند که از لحاظ روحی و فکری آمادگی کامل داشته باشند (امیرآبادی، ۱۳۸۴)، از اینرو غالباً اعتقاد بر این است که خشونت زنان علیه مردان برای دفاع از خود و یا در پاسخ به خشونت مرد علیه زن بوده است، با وجود پژوهش و اطلاعات اندک در این زمینه، وجود این نوع خشونت خانگی خشونت زنان علیه مردان - یک حقیقت می‌باشد (سارانتاکوس و لویس، ۱۹۹۹).

روبرت^۲ در مقاله‌ای تحت عنوان «هیچ جا محیط امنی نیست؛ جنگ علیه زنها» می‌نویسد که در خفا و در محیط «مقدس» خانه جنگی علیه زنان ادامه دارد و «مادامی که مردها علیه زنها می‌جنگند، صلحی برای افراد بشر وجود ندارد و هیچ مکان امنی برای هیچ کدام از ما در کره زمین وجود ندارد» (فرنیچ، ۱۹۹۲)، نقل

^۱- Sarantakos S.

^۲- Robert, Barbara

از روبرت)، محیط مقدسی که از دیرباز به عنوان تاثیرگذارترین نهاد در وضعیت سلامت و رفاه جامعه و امنیت اعضاء مطرح بوده و رابطه ارگانیکی با سایر نهادهای اجتماعی دارد، هرگاه بنیان عاطفی و اخلاقی چنین نهادی که از همبستگی میان اعضای آن ناشی می شود تحت تاثیر پدیده‌هایی چون خشونت خانگی متزلزل گردد، تصور سایر آسیب‌های اجتماعی دور از ذهن نخواهد بود. این پیامدها بخصوص با توجه به وظیفه جامعه‌پذیری و تربیت نسل‌های آتی در نهاد خانواده، اهمیتی دوچندان می‌یابد، چرا که خشونت خانگی آثار و نتایج نامطلوبی نه تنها بر قربانی و عامل خشونت که بر روی فرزندان نیز می‌گذارد (خسروی، ۱۳۸۵).

برخی پژوهشگران (لانديس، ۱۹۶۰؛ کلی، ۱۹۷۶؛ هوستون^۳، ۱۹۷۳) گزارش کرده‌اند که اختلافات زناشویی اثرات منفی بر سلامت روانی فرزندان به جا می‌گذارد (رضائیان، ۱۳۸۳). کودکان و نوجوانان شاهد خشونت بین والدین خود در مقایسه با هم‌تایان فاقد مواجهه با چنین خشونتی مشکلات رفتاری (پرخاشگری، وقت‌گذرانی، تخلف)، مشکلات روانی (اضطراب، افسردگی، عزت‌نفس پایین)، مشکلات شناختی (کارایی پایین دانشگاهی) و مشکلات جسمی (رشد ناقص، بی‌خوابی، مهارتهای حرکتی ضعیف) بیشتری دارند (حاج‌یحیی، ۲۰۰۱، نقل از ولاک و فینکلهر^۴، ۱۹۹۸). از آنجا که نخستین جایگاه اجتماعی شدن کودک محیط خانواده می‌باشد (عرفانی، ۱۳۷۴) و از بین تمام عوامل محیطی، خانواده مهم‌ترین تاثیر را در شکل‌گیری شخصیت دارد، به طوری که بچه‌ها با مدل‌سازی والدین نگرش‌های کلی و واکنش‌های خاصی را یاد می‌گیرند - فرزند پسر با تماشای پدر یاد می‌گیرد که چگونه همچون یک مرد عمل کند؛ یک دختر هم با تماشای مادرش یاد می‌گیرد که چگونه همچون یک زن عمل کند - بچه‌ها بسیاری از ویژگی‌های شخصیتی والدین‌شان و همچنین استانداردهای اخلاقی و فرهنگی را از طریق مدل‌سازی رونوشت می‌کنند و یاد می‌گیرند (هاشمیان، ۲۰۰۶). از اینرو رفتار و اعمال اعضای خانواده بخصوص والدین و روابط کودک با مادر خود سنگ پایه اجتماعی شدن اوست (عرفانی، ۱۳۷۴).

علاوه بر اهمیت موارد مذکور، اکنون ابهامی که مطرح است در خصوص تاثیر رفتارهای خشونت‌آمیز در محیط خانه بر فرزندان می‌باشد. وقتی همسری مورد اهانت و یا ضرب و شتم قرار می‌گیرد، در درون کودکی که اجباراً ناظر این صحنه ناخوشایند است تاثیر می‌گذارد. بعلاوه با توجه به نقش ویژه مادر در تربیت و پرورش بچه‌ها، از مادری که قربانی پرخاشگری و خشونت هست و بی‌تردید اعتماد به نفس‌اش آسیب دیده و حرمت انسانی‌اش خدشه‌دار شده، چطور می‌توان انتظار داشت که در تربیت و پرورش فرزندان خود نقش مفید و موثری ایفا کند (خسروی، ۱۳۸۵)، می‌توان تصور کرد که تربیت و پرورش نامناسب فرزندان به عبارتی

^۳ - Landis (۱۹۶۰), Kelly (۱۹۷۶), Huston (۱۹۷۳)

^۴ - Wolak and Finkelhor

آینده‌سازان جامعه چه تاثیر سوء بر وضعیت توسعه‌ای، اقتصادی، فرهنگی و مذهبی جامعه مفروض خواهد گذاشت و با توجه به اینکه در میان کارهای قبلی مطالعه شده در کشورمان چنین بررسی در خصوص تاثیر مواجهه با خشونت خانگی بر میزان عزت‌نفس فرزندان یافت نشد، در پژوهش حاضر که جامعه مورد بررسی، دانشجویان مشغول به تحصیل در مقطع کارشناسی در دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تبریز بوده، تاثیر مواجهه با خشونت جسمی والدین نسبت به یکدیگر بر میزان عزت‌نفس (کلی، خانوادگی، تحصیلی و اجتماعی) دانشجویان از طریق پرسشنامه‌های مربوطه مورد بررسی و مذاقه قرار گرفته است.